

تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت: تأثیر تجربه و استقلال در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حامد سیار ۱، علیرضا اسکندری ۲، نرگس جعفریان ۳

۱) استادیار گروه حسابداری، دانشکده حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد ورامین - پیشوا، ورامین، تهران، ایران
۳) کارشناسی ارشد حسابداری، دانشکده حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی - واحد ورامین - پیشوا، ورامین، تهران، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت: تأثیر تجربه و استقلال در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش، جامعه آماری شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۲ در نظر گرفته و در نهایت نیز تعداد ۱۱۲ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب گردید. روش آماری تحقیق استفاده از رگرسیون چند متغیره است و جهت تخمین مدل از روش رگرسیون داده‌های تابلویی (پنل دیتا) استفاده گردید. نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان داد بین دوره تصدی اعضای هیئت‌مدیره و همچنین دوره تصدی مدیران غیرموظف با مسئولیت اجتماعی رابطه منفی معناداری برقرار است، درحالی‌که بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی، هیچگونه رابطه معناداری مشاهده نشد. به طور کلی نتایج نشان داد، افزایش دوره تصدی هیئت‌مدیره می‌تواند به تدریج منجر به کاهش استقلال شود؛ به طوری‌که تصمیمات هیئت‌مدیره همراستای تصمیمات مدیرعامل در راستای مسئولیت اجتماعی خواهد بود و در صورت لزوم تصمیمات مسئولیت اجتماعی را به چالش نخواهد کشید، بلکه اهداف مالی در اولویت قرار می‌گیرند.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت اجتماعی، دوره تصدی هیئت‌مدیره، مدیران غیرموظف

مقدمه

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، بخش جدایی ناپذیری از کتب و مقالات مالی و اقتصادی جهان تلقی می‌شود و تمایل به سرمایه گذاری در شرکت‌هایی که اعمال و گزارشگری مسئولیت اجتماعی دارند، در حال افزایش است. مسئولیت اجتماعی به‌عنوان پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذینفعان است و باعث جذب سرمایه‌گذاران می‌شود.

در سالهای اخیر نظریه ای بیان شده است مبنی بر اینکه واحدهای تجاری میتوانند ایجاد ثروت، اشتغال و نوآوری کنند، بازار را تأمین نمایند و فعالیتشان را تقویت کرده و رقابتشان را بهبود بخشند. در صورتیکه برای حفظ اجتماعی که خود در راه اندازی آن نقش اساسی داشته اند، همکاری کنند و در مقابل جامعه نیز با فراهم کردن شرایط لازم به منظور کسب بازده توسط سرمایه‌گذاران و ایجاد اطمینان برای ذینفعان از نبود فعالیتهای ناعادلانه، بسترهای مناسبی جهت توسعه و پیشرفت واحدهای تجاری را فراهم کند.

با توجه به اینکه مسئولیت اجتماعی می‌تواند منافع بیشماری را برای سازمانها و مشتریان فراهم کند، توجه به عوامل تأثیرگذار بر بهبود عملکرد اجتماعی شرکت که از اهداف پژوهش حاضر است، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در واقع سوال اصلی پژوهش حاضر این است که؛ آیا تجربه و استقلال مرتبط با دوره تصدی هیئت‌مدیره بر مسئولیت اجتماعی شرکت در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می‌گذارد یا خیر؟

بیان مساله

مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکت در دهه ۱۹۵۰ میلادی شکل گرفت و در دهه های گذشته با کسب و کارها برای ایجاد آگاهی اجتماعی بهتر توسعه یافت (دیملر^۱، ۲۰۱۷). مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکت با این ایده که شرکت‌ها مسئولیتی بیش از تعهدات قانونی‌شان دارند، شکل گرفت. مسئولیت اجتماعی شرکت به این معناست که شرکت‌ها باید بتوانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق انجام فعالیت‌هایی به بهبود رفاه اجتماعی کمک کنند. از دیدگاه جمالی^۲ (۲۰۰۸)، مسئولیت اجتماعی شرکت به تعهد شرکت‌ها در کمک به ایجاد توسعه پایدار، منافع ذینفعان و بهبود شرایط جامعه مرتبط می‌شود. از نظر اولادلی جون^۳ (۲۰۱۳)، مسئولیت اجتماعی شرکت شامل اقداماتی است که فراتر از منافع شرکت را هدف قرار دهد. در یک تعریف کلی‌تر، مسئولیت اجتماعی شرکت آن دسته روش‌هایی تعریف می‌شود که در آن یک کسب و کار به دنبال همسو کردن ارزش‌ها و رفتار خود با ارزش و رفتار ذینفعان مختلف خود است (اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۶).

به دلیل نبود تعریف یکسان و جامعی که همه مدیران و محققان آن را پذیرفته باشند، امروزه بسیاری از تحقیقات به تعریف کمیسیون اتحادیه اروپا روی آورده‌اند. کمیسیون اتحادیه اروپا مسئولیت اجتماعی شرکت را مفهومی تعریف می‌کند که به موجب آن شرکت‌ها ملاحظات اجتماعی و محیطی را در عملیات تجاری خود و در تعاملات خود با ذینفعان خود به صورت داوطلبانه رعایت می‌کنند. گرچه تعاریف «مسئولیت اجتماعی شرکت» متنوع‌اند، ولی این موضوع که مسئولیت شرکت در کنار سودآوری، شامل تعهدات اجتماعی و زیست‌محیطی به ذینفعان مختلف می‌شود، به شکل گسترده‌ای پذیرفته شده است. برای مثال، شاید شرکت محصولاتی تولید کند که از مواد سازگار با محیط زیست تولید شده است، یا با سازمان‌های اجتماعی همکاری نزدیک داشته باشد، یا به خیریه‌ها کمک مالی کند؛ این به این معنی است که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت می‌تواند شرکت و جامعه بزرگ‌تر را تحت تأثیر قرار دهد (اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۶).

در این پژوهش، تأثیر تصدی مدیران بر عملکرد اجتماعی شرکت‌ها بررسی می‌شود. مطالعات اخیر شواهد جدیدی را نشان می‌دهد که تصدی مدیران غیرموظف تأثیر قابل توجهی بر وظایف مختلف هیئت‌مدیره دارد، مانند مشاوره در مورد ادغام و نظارت بر گزارشگری مالی (دو و همکاران^۴، ۲۰۱۵ و کیم و همکاران^۵، ۲۰۱۴). با این حال، شواهد تجربی در مورد نقش تصدی

¹ Dimmler

² Jamali

³ Oladele John

⁴ Dou et al.

مدیر در فعالیتهای مرتبط با مسئولیت اجتماعی شرکتها نسبتاً کم است؛ بنابراین، بررسی نحوه تأثیر تصدی مدیران غیرموظف و مدیران موظف بر کارایی مسئولیت اجتماعی شرکت از اهمیت بسیاری برخوردار است. تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که دوره تصدی مدیران غیرموظف بر عملکرد آنها در نقش‌های دوگانه خود در زمینه مشاوره و نظارت تأثیر می‌گذارد. همچنانکه مدیران غیرموظف وقت بیشتری را با شرکت صرف می‌کنند، دانش و تجربیات خاص شرکت و مدیریتی بیشتری را به دست می‌آوردند که به آنها کمک می‌کند تا در بسیاری از جنبه‌های مشاوره و نظارتی که نیاز به چنین دانشی دارد، مؤثرتر باشند. از سوی دیگر، مدیران غیرموظفی که طولانی‌مدت با شرکت همکاری می‌کنند، ممکن است استقلالی که لازمه انجام وظیفه نظارتی آنهاست را از دست بدهند. با توجه به اینکه شناخت مناسب از مزایای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی احتمالاً نیازمند هیئت‌مدیره‌ای با دیدگاه بلندمدت در فعالیت‌های تجاری شرکت است، مبادله بین انباشت تجربه و از دست دادن استقلال در ارتباط با نظارت مدیران بر عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت بسیار اهمیت دارد. دیدگاه بلندمدت در مورد فعالیت‌های تجاری شرکت، به نوبه خود، به شدت بستگی به دانش خاص شرکت و دانش خاص مدیریتی دارد که به وسیله دوره تصدی جمع می‌شود (پاترو و همکاران^۷، ۲۰۱۸).

در مقابل مدیران اجرایی شرکت (مدیران موظف)، به طور طبیعی در موضعی هستند که بهای متفاوتی به عملکرد مالی کوتاه‌مدت شرکت نسبت به مدیران غیرموظف می‌دهند، لذا انتظار نداریم که تصدی آنها تأثیر مشابه مدیران غیرموظف را بر مسئولیت اجتماعی داشته باشد. علاوه بر این، مدیران موظف باتجربه بیشتر، مشابه با مدیران غیرموظفی که دوره طولانی در شرکت حضور داشته‌اند، احتمالاً درک بهتری از ارزش‌های بلندمدت طرح‌های مسئولیت اجتماعی دارند، اما بیشتر متمایل به هدایت منابع از مسئولیت اجتماعی در جهت تقویت عملکرد مالی کوتاه‌مدت هستند. از سوی دیگر، مدیران موظف که دارای دوره تصدی بلندتری هستند، احتمالاً تمایل دارند از دسترسی که به منابع شرکتی دارند برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی که نشان‌دهنده اعتقادات و آرمان‌های شخصی خودشان است، استفاده کنند (بورگری و همکاران^۸، ۲۰۱۴)؛ بنابراین، تأثیر دوره تصدی مدیران موظف بر عملکرد مسئولیت اجتماعی مشخص نیست. بنابراین این پژوهش در پی پاسخگویی به این سؤال است که تجربه و استقلال مرتبط با دوره تصدی هیئت‌مدیره چگونه بر عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر می‌گذارد؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی:

تبیین ارتباط بین دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت.

اهداف فرعی:

هدف فرعی اول: تبیین ارتباط بین دوره تصدی مدیران غیرموظف و مسئولیت اجتماعی شرکت.

هدف فرعی دوم: تبیین ارتباط بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی شرکت.

فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه اصلی:

بین دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیات فرعی:

فرضیه فرعی اول: بین دوره تصدی مدیران غیرموظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

^۵ Kim et al.

^۶ CSR

^۷ Patro et al.

^۸ Borghesi et al.

فرضیه فرعی دوم: بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه تحقیق

پاترو و همکاران (۲۰۱۸)، در تحقیق خود با عنوان "تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت: تأثیر تجربه و استقلال" به این نتیجه رسیدند که دوره تصدی مدیران غیرموظف، با افزایش عملکرد در پایان دوره کوتاه‌مدت و کاهش در پایان دوره طولانی مدت مرتبط است. نتایج حاکی از آن است که تأثیر دوره تصدی مدیریت غیرموظف بر عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت، تعادل بین انباشت دانش ناشی از دوره تصدی و از دست رفتن احتمالی استقلال است.

ادینا^۹ (۲۰۱۷) به "بررسی این که چه کسی باید در هیات کمیته مسئولیت اجتماعی شرکت ها باشد؟"، پرداخت. این مقاله به بررسی طراحی هیأت مدیره برای کمیته های مسئولیت اجتماعی شرکت ها پرداخت. در این پژوهش با استفاده از شاخص های مسئولیت اجتماعی بلومبرگ، ۱۷۷ شرکت غیر مالی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که سن مدیران، جنسیت اعضا (زن بودن) و اندازه هیأت مدیره نقش تعیین کننده ای دارد و برای افزایش اثربخشی این کمیته ها، باید به این عوامل توجه شود.

ویورز^{۱۰} (۲۰۱۷) به "بررسی تاثیر مکانیزهای نفوذ ذینفعان بر مسئولیت اجتماعی شرکت ها در بخش معادن" با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که مکانیزم های متعددی از قبیل سازمان های دولتی، رسانه ها و سازمان های غیر دولتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت ها تاثیر دارد.

فرناندز و فیچ^{۱۱} (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان "آیا مدیران غیرموظف با دوره تصدی بلندمدت ارزشمند هستند؟ شواهد از آخرین بحران اعتباری" عملکرد بانکها را در طول بحران مالی ۲۰۰۷-۲۰۰۸ تجزیه و تحلیل نمودند که آیا مدیران غیرموظف با تجربه مالی که از طریق دوره تصدی بلندمدت در بانک به دست آورده اند، مؤثرتر از کسانی هستند که تجربه مالی در جای دیگری دارند. بر اساس نتایج به دست آمده، این دسته از مدیران ریسک شرکت را در برابر بحران محدود کردند؛ بازده سهام و عملکرد حسابداری بهتری در طول بحران داشته اند و کمک مالی نسبتاً کمتری برای خروج از بحران از دولت دریافت کرده اند. واهبا^{۱۲} (۲۰۱۵) در مطالعه ای با عنوان "اثر واسطه عملکرد مالی در رابطه بین مسئولیت های اجتماعی و ساختار مالکیت" به بررسی متغیرهای ضمنی موثر بر عملکرد مالی پرداخته است. رگرسیون داده های پنل بر روی یک نمونه انجام شد که شامل تمام شرکت هایی است که در شاخص مسئولیت اجتماعی مصر طی دوره ای از سال ۲۰۰۷ تا سال ۲۰۱۰ ثبت شده اند. نتایج نشان می دهند که عملکرد مالی بهتر (بدتر) و مسئولیت اجتماعی، راهنما و سرنخی برای سرمایه گذاران سازمانی است.

هارجوتو^{۱۳} (۲۰۱۴)، در پژوهشی با عنوان "تنوع هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکتی" تعداد ۱۴۸۹ سال- شرکت را طی سال های ۱۹۹۹ تا ۲۰۱۱ مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که تنوع جنسیتی، دوره تصدی و تخصص، عوامل مؤثر بر فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت هستند. به طور کلی، تنوع هیئت مدیره منجر به بهبود عملکرد کلی شرکت و عملکرد مرتبط با مسئولیت اجتماعی می شود.

دسندر و اپور^{۱۴} (۲۰۱۳)، در پژوهشی با عنوان "حاکمیت شرکتی و عملکرد اجتماعی شرکتی"، به بررسی این مطلب پرداختند که آیا استقلال هیئت مدیره و تمرکز مالکیت و نوع مالکیت بر عملکرد اجتماعی شرکتی تأثیرگذار است. نتایج حاصل

^۹ Edina

^{۱۰} Viveros

^{۱۱} Fernandes & Fich.

^{۱۲} Wahba

^{۱۳} Harjoto

^{۱۴} Disender & Epure.

از پژوهش آن‌ها نشان دادند که عملکرد اجتماعی شرکتی به صورت مثبت با استقلال هیئت‌مدیره و به صورت منفی با تمرکز مالکیت در ارتباط است. همچنین، نتایج نشان دادند که نوع مالکیت تأثیری بر عملکرد اجتماعی ندارد.

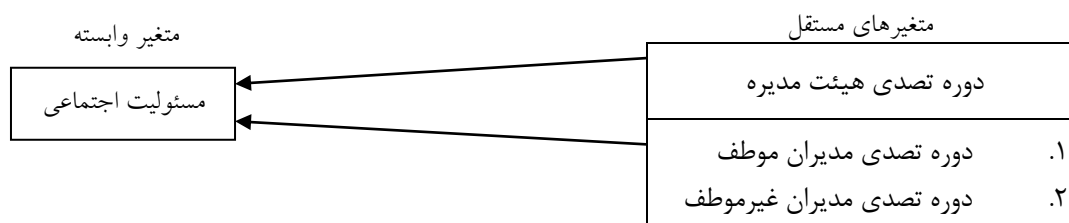
اسکندرلی و مام صالحی (۱۳۹۸)، در پژوهش خود با عنوان "تنوع جنسیتی اعضای هیأت‌مدیره و ارتباط ارزشی گزارش‌گری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها" تعداد ۱۵۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را طی دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ به عنوان نمونه انتخاب نمودند. بر اساس روش داده‌های ترکیبی و تجزیه و تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره، یافته‌های پژوهش نشان داد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی هم‌راستا با تئوری مشروعیت دارای ارتباط ارزشی است. تنوع جنسیتی نیز مطابق با تئوری نمایندگی ارزش شرکت را افزایش داده و همچنین منجر به افزایش ارتباط ارزشی گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها شده است.

حیدری و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با عنوان "تأثیر استقلال هیأت‌مدیره بر کیفیت افشای اطلاعات اجتماعی در گزارش‌های سالانه" تأثیر نسبت مدیران غیرموظف، اندازه هیأت‌مدیره و تعداد جلسات هیأت‌مدیره بر کیفیت افشای اطلاعات اجتماعی در گزارش‌های سالانه در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ را مورد بررسی قرار دادند. جامعه آماری نیز شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش رگرسیون چند متغیره بوسیله نرم افزار ایویوز استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد نسبت مدیران غیرموظف و اندازه هیأت‌مدیره بر کیفیت افشای اطلاعات اجتماعی تأثیر مثبت دارد، اما تعداد جلسات هیأت‌مدیره بر کیفیت افشای اطلاعات اجتماعی در گزارش‌های سالانه، تأثیر ندارد. کاویان پور و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان "بررسی تأثیر ساختار هیئت‌مدیره و قدرت مدیرعامل بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" تعداد ۱۱۲ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ مورد مطالعه قرار دادند. نتایج حاصل از آزمون متغیرها نشان داد که استقلال هیئت‌مدیره و دوره تصدی مدیرعامل و اندازه هیئت‌مدیره بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مستقیم دارد و اما با دخالت دوره تصدی رابطه‌ای مشاهده نگردید؛ و از برآورد متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و اهرم در مدل بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها اثر مثبت معنادار مشاهده گردید. برای زاده و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان "رابطه دوره تصدی ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت با ارزش افزوده اقتصادی و ثروت ایجادشده برای سهامداران" نمونه‌ای از ۹۴ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک از بین سال‌های ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۴ را گردآوری و مورد آزمون آماری قرار دادند. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان‌دهنده این مطلب می‌باشد که بین دوره تصدی ریاست هیئت‌مدیره و مدیرعامل شرکت با ارزش افزوده اقتصادی و ثروت ایجادشده برای سهامداران رابطه‌ای به صورت مستقیم وجود دارد.

حاجی زاده و همکاران (۱۳۹۴)، به "بررسی افشای اطلاعات حسابداری پیرامون مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر اساس تئوری ذینفعان" پرداخته‌اند. ذات و جوهره مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تمرکز بر ذینفعان تجاری در ارتباط با مسئولیت اقتصادی، اخلاقی، قانونی و زیست‌محیطی می‌باشد و افشای اطلاعات حسابداری با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بازتاب واقعی از مسئولیت‌های سهامداران شرکت‌ها می‌باشد. در نهایت، جایگاه و وضعیت مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در محیط کسب و کار ایران مورد توجه قرار می‌گیرد و به لزوم تدوین استانداردها، آیین‌نامه‌ها و انجام اقدامات لازم نهادهای قانونگذار در الزام شرکت‌ها برای توجه ویژه به مسئولیت اجتماعی در راستای پاسخگویی و شفافیت با نگرش ذینفعان تأکید شده است.

مدل های تحقیق:

مدل مفهومی تحقیق

مدلهای ریاضی تحقیق:

با توجه به مدل مفهومی و سوالات و فرضیه‌های پژوهش، مدل‌های آماری فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر است: برای آزمون فرضیات پژوهش مدل‌های رگرسیونی زیر برازش می‌شود (پاترو و همکاران، ۲۰۱۸):

فرضیه اصلی تحقیق عبارتند از:

بین دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$CSR-NET = BOARD_TENURE + SIZE + ROA + BTM + CASH + LEVERAGE + DIVIDEND + BOARD_SIZE + DIR_VOTES + INDEP_PCT + CEO_CHAIRMAN$$

فرضیات فرعی تحقیق عبارتند از:

فرضیه فرعی اول: بین دوره تصدی مدیران غیرموظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$CSR-NET = INDEP_TENURE + SIZE + ROA + BTM + CASH + LEVERAGE + DIVIDEND + BOARD_SIZE + DIR_VOTES + INDEP_PCT + CEO_CHAIRMAN$$

فرضیه فرعی دوم: بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$CSR-NET = INSIDER_TENURE + SIZE + ROA + BTM + CASH + LEVERAGE + DIVIDEND + BOARD_SIZE + DIR_VOTES + INDEP_PCT + CEO_CHAIRMAN$$

جامعه آماری:

جامعه آماری عبارت است از مجموعه‌ای از افراد یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند. تعریف جامعه آماری باید جامع و مانع باشد؛ یعنی باید از منظر زمانی و مکانی همه واحدهای مورد مطالعه را در بر گیرد و از مطالعه واحدها و افراد اضافی پرهیز شود (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۸۹).

جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ است. روش نمونه‌گیری تحقیق حاضر حذف سیستماتیک می‌باشد. شرکت‌های نمونه پس از اعمال فیلترهای زیر مورد مطالعه قرار خواهد گرفت:

۱. به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، پایان سال مالی شرکت‌ها منتهی به ۲۹ اسفند باشد.

۲. در دوره (۵ ساله) مورد بررسی تغییر دوره مالی نداشته باشند.

۳. اطلاعات مربوط به متغیرهای انتخاب‌شده در این پژوهش در دسترس باشد.

۴. سهام آن‌ها در بازار معامله شده باشد.

۵. جز شرکت‌های واسطه‌گری مالی نباشند.

سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، به نمونه‌گیری پرداخته خواهد شد.

جدول ۱: نحوه انتخاب نمونه

تعداد	شرح
۴۵۸	جامعه آماری در سال ۱۳۹۶
۸۸	شرکت‌های که سال مالی آنها پایان اسفند نمی باشد.
۵۳	شرکت‌هایی که تغییر سال مالی داشته اند.
۷۸	سهام آنها در بازار معامله نشده باشد.
۷۰	شرکت‌های واسطه‌گری مالی.
۵۷	اطلاعات آنها در دسترس نمی باشد.
۱۱۲	تعداد نمونه

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف، تحقیقی کاربردی محسوب می‌شود. همچنین تحقیق حاضر در زمره تحقیقات توصیفی حسابداری به شمار می‌رود. روش پژوهش این تحقیق از نظر ماهیت و محتوا از نوع همبستگی است در پژوهش حاضر ابتدا همبستگی بین متغیرهای پژوهش را مورد آزمون قرار داده و در صورت وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش اقدام به برآورد مدل‌های رگرسیونی چندگانه خواهیم نمود. از سوی دیگر پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی (صورت‌های مالی شرکت‌ها) انجام می‌گیرد. همچنین این پژوهش از لحاظ گردآوری داده‌ها از نوع مطالعه کتابخانه‌ای و تحلیلی - علی بوده و مبتنی بر تحلیل داده‌های تابلویی (پانل دیتا) و با استفاده از نرم‌افزار **Eviews** خواهد بود. پژوهش از حیث هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی - همبستگی قلمداد می‌شود.

آزمون فرضیه اصلی

فرضیه اصلی تحقیق عبارتند از:

بین دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$CSR-NET = BOARD_TENURE + SIZE + ROA + BTM + CASH + LEVERAGE + DIVIDEND + BOARD_SIZE + DIR_VOTES + INDEP_PCT + CEO_CHAIRMAN$$

جدول ۲: نتایج آزمون فرضیه اصلی

احتمال	آماره t	ضریب	متغیر	نماد
۰.۰۰۰۸۸	-۲.۶۲۹۷	-۰.۰۴۴۵	دوره تصدی هیئت مدیره	BOARD_TENURE
۰.۰۰۰۰۰	۳۵.۳۸۸۱	۰.۷۲۶۸	لگاریتم طبیعی مجموع داراییها	SIZE
۰.۰۰۰۱۰	-۳.۳۱۱۶	-۰.۰۰۵۴	نسبت سود خالص بر مجموع داراییها	ROA
۰.۰۱۰۵	-۲.۵۷۰۸	-۰.۰۰۱۱	ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	BTM
۰.۶۸۷۴	۰.۰۰۰۰۱	۰.۰۲۹۷	نسبت وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مجموع داراییها	CASH
۰.۰۳۳۶	-۲.۱۳۱۷	-۰.۰۰۲۷	نسبت بدهی بر دارایی	LEVERAGE
۰.۳۱۶۸	-۱.۰۰۲۳	-۰.۰۰۰۷	حاصل تقسیم سود تقسیمی بر مجموع داراییها	DIVIDEND
۰.۰۷۳۹	-۱.۷۹۱۴	-۰.۰۰۱۴	اندازه هیئت مدیره	BOARD_SIZE

۰.۰۰۱۲	۳.۲۵۸۷	۰.۰۲۶۴	مجموع سهام در اختیار مدیران	DIR_VOTES
۰.۰۶۴۹	۱.۸۵۰۵	۰.۰۰۰۶	نسبت مدیران غیرموظف بر کل اعضای هیئت مدیره	INDEP_PCT
۰.۳۹۴۴	-۰.۸۵۲۵	-۰.۰۰۰۳	تفاوت رئیس هیئت مدیره از مدیر عامل	CEO_CHAIRMAN
۰.۰۰۰۰	-۵.۷۵۹۱	-۰.۱۲۰۶	عرض از مبدا	C
۱۹۴,۳۴۸۵	F آماره	۰.۷۵۴۵۳۵		ضریب تعیین تعدیل شده
۰,۰۰۰۰	F احتمال آماره	۲.۱۸۸۶۵		دوربین واتسون

برای قضاوت در مورد معنادار بودن مدل، باید به مقدار احتمال آماره F توجه نمود. نتایج آزمون نشان می‌دهد که احتمال آماره F کمتر از ۵٪ است فرضیه صفر یعنی عدم وجود مدل معنادار رد می‌شود و فرضیه یک یعنی وجود مدل معنادار تایید می‌شود. میزان ضریب تعیین تعدیل شده نیز در جدول ارائه گردید که نشان می‌دهد چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شوند. براین اساس، حدوداً ۷۵٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۲,۱۸ است و بین ۱,۵ و ۲,۵ قرار گرفته است، که قابل قبول می‌باشد. مقادیر نزدیک به ۲ حاکی از عدم خودهمبستگی باقیمانده‌ها دارد که یکی دیگر از فروض رگرسیون است.

بررسی نتایج آزمون فرضیه اصلی اول: باتوجه به احتمال آماره t مربوط به متغیر دوره تصدی هیئت مدیره که برابر ۰,۰۰۸۸ بوده و از ۵٪ کوچکتر است، رابطه معناداری بین دوره تصدی هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی برقرار است. علاوه بر این، ضریب متغیر دوره تصدی هیئت مدیره که برابر ۰,۰۴۴۵- است، نشان دهنده رابطه معکوس بین دوره تصدی هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی می‌باشد.

آزمون فرضیه فرعی اول

فرضیه فرعی اول: بین دوره تصدی مدیران غیرموظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$\text{CSR-NET} = \text{INDEP_TENURE} + \text{SIZE} + \text{ROA} + \text{BTM} + \text{CASH} + \text{LEVERAGE} + \text{DIVIDEND} + \text{BOARD_SIZE} + \text{DIR_VOTES} + \text{INDEP_PCT} + \text{CEO_CHAIRMAN}$$

جدول ۳: نتایج آزمون فرضیه فرعی اول

احتمال	t آماره	ضریب	متغیر	نماد
۰.۰۰۰۴	-۳.۵۴۸۲	-۰.۰۱۹۶	دوره تصدی مدیران غیر موظف هیئت مدیره	INDEP_TENURE
۰.۰۰۰۱	۳.۸۸۰۱	۰.۰۰۱۹	لگاریتم طبیعی مجموع داراییها	SIZE
۰.۰۰۱۹	-۳.۱۲۹۱	-۰.۰۰۵۴	نسبت سود خالص بر مجموع داراییها	ROA
۰.۰۱۷۲	-۲.۳۹۱۵	-۰.۰۰۱۲	ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	BTM
۰.۳۴۶۲	۰.۰۰۰۱	۰.۰۳۱۵	نسبت وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مجموع داراییها	CASH
۰.۰۳۲۴	-۲.۱۴۶۳	-۰.۰۰۲۶	نسبت بدهی بر دارایی	LEVERAGE
۰.۳۹۲۹	-۰.۸۵۵۲	-۰.۰۰۰۶	حاصل تقسیم سود تقسیمی بر مجموع داراییها	DIVIDEND
۰.۰۳۰۱	-۲.۱۷۶۳	-۰.۰۰۱۳	اندازه هیئت مدیره	BOARD_SIZE
۰.۳۸۹۶	۰.۸۶۱۰	۰.۰۲۰۸	مجموع سهام در اختیار مدیران	DIR_VOTES
۰.۰۱۵۴	۲.۴۳۱۹	۰.۰۰۰۸	نسبت مدیران غیرموظف بر کل اعضای هیئت مدیره	INDEP_PCT
۰.۳۰۶۱	-۱.۰۲۴۷	-۰.۰۰۰۳	تفاوت رئیس هیئت مدیره از مدیر عامل	CEO_CHAIRMAN
۰.۰۰۰۰	۹۶.۱۲۰۹	۰.۴۷۳۸	عرض از مبدا	C
۹,۵۶۷۸	F آماره	۰.۶۴۱۱		ضریب تعیین تعدیل شده

دوربین واتسون	۱.۹۹۸۴	F احتمال آماره	۰,۰۰۰۰
---------------	--------	----------------	--------

برای قضاوت در مورد معنادار بودن مدل، باید به مقدار احتمال آماره F توجه نمود. نتایج آزمون نشان می‌دهد که احتمال آماره F کمتر از ۵٪ است فرضیه صفر یعنی عدم وجود مدل معنادار رد می‌شود و فرضیه یک یعنی وجود مدل معنادار تایید می‌شود. میزان ضریب تعیین تعدیل شده نیز در جدول ارائه گردید که نشان می‌دهد چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شوند. براین اساس، حدوداً ۶۴٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۱,۹۹ است و بین ۱,۵ و ۲,۵ قرار گرفته است، که قابل قبول می‌باشد. مقادیر نزدیک به ۲ حاکی از عدم خودهمبستگی باقیمانده‌ها دارد که یکی دیگر از فروض رگرسیون است.

بررسی نتایج آزمون فرضیه فرعی اول: باتوجه به احتمال آماره t مربوط به متغیر دوره تصدی اعضای غیرموظف هیئت مدیره که برابر ۰,۰۰۰۴ بوده و از ۵٪ کوچکتر است، رابطه معناداری بین دوره تصدی اعضای غیرموظف هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی برقرار است. علاوه بر این، ضریب متغیر دوره تصدی هیئت مدیره که برابر ۰,۰۱۹۶- است، نشان دهنده رابطه معکوس بین دوره تصدی اعضای غیرموظف هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی می‌باشد.

آزمون فرضیه فرعی دوم

فرضیه فرعی دوم: بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$\text{CSR-NET} = \text{INSIDER_TENURE} + \text{SIZE} + \text{ROA} + \text{BTM} + \text{CASH} + \text{LEVERAGE} + \text{DIVIDEND} + \text{BOARD_SIZE} + \text{DIR_VOTES} + \text{INDEP_PCT} + \text{CEO_CHAIRMAN}$$

جدول ۴: نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم

احتمال	t آماره	ضریب	متغیر	نماد
۰.۵۶۷۱	-۰.۵۷۲۷	-۰.۰۰۰۱	دوره تصدی مدیران موظف هیئت مدیره	INSIDER_TENURE
۰.۰۰۰۰	۳۴.۹۸۹۸	۰.۷۲۵۸	لگاریتم طبیعی مجموع داراییها	SIZE
۰.۰۰۰۲۱	-۳.۰۸۷۵	-۰.۰۰۰۵۵	نسبت سود خالص بر مجموع داراییها	ROA
۰.۰۱۶۷	-۲.۴۰۲۱	-۰.۰۰۱۱	ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	BTM
۰.۰۱۶۱	۲.۴۱۵۴	۰.۰۲۹۵	نسبت وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مجموع داراییها	CASH
۰.۰۳۶۱	-۲.۱۰۲۲	-۰.۰۰۰۲۸	نسبت بدهی بر دارایی	LEVERAGE
۰.۲۸۲۵	-۱.۰۷۶۰	-۰.۰۰۰۰۷	حاصل تقسیم سود تقسیمی بر مجموع داراییها	DIVIDEND
۰.۰۳۶۳	-۲.۰۹۹۸	-۰.۰۰۰۱۵	اندازه هیئت مدیره	BOARD_SIZE
۰.۰۰۰۲۱	۳.۰۸۲۸	۰.۰۲۵۷	مجموع سهام در اختیار مدیران	DIR_VOTES
۰.۰۰۰۵۰	۲.۸۲۲۰	۰.۰۰۰۰۷	نسبت مدیران غیرموظف بر کل اعضای هیئت مدیره	INDEP_PCT
۰.۳۳۰۶	-۰.۹۷۴۰	-۰.۰۰۰۰۳	تفاوت رئیس هیئت مدیره از مدیر عامل	CEO_CHAIRMAN
۰.۰۰۰۰	-۵.۷۹۲۲	-۰.۱۲۶۱	عرض از مبدا	C
۱۹۳,۱۷۹۵	F آماره		۰.۷۵۳۴	ضریب تعیین تعدیل شده
۰,۰۰۰۰	F احتمال آماره		۲.۲۴۲۷	دوربین واتسون

برای قضاوت در مورد معنادار بودن مدل، باید به مقدار احتمال آماره F توجه نمود. نتایج آزمون نشان می‌دهد که احتمال آماره F کمتر از ۵٪ است فرضیه صفر یعنی عدم وجود مدل معنادار رد می‌شود و فرضیه یک یعنی وجود مدل معنادار تایید می‌شود. میزان ضریب تعیین تعدیل شده نیز در جدول ارائه گردید که نشان می‌دهد چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته توسط

متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شوند. براین اساس، حدوداً ۷۵٪ از تغییرات متغیر وابسته توس متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. مقدار آماره دوربین واتسون برابر ۲,۲۴ است و بین ۱,۵ و ۲,۵ قرار گرفته است، که قابل قبول می‌باشد. مقادیر نزدیک به ۲ حاکی از عدم خودهمبستگی باقیمانده‌ها دارد که یکی دیگر از فروض رگرسیون است. بررسی نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم: باتوجه به احتمال آماره t مربوط به متغیر دوره تصدی اعضای موظف هیئت مدیره که برابر ۰,۵۶۷۱ بوده و از ۰,۵ بزرگتر است، رابطه معناداری بین دوره تصدی اعضای موظف هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی برقرار نمی‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

تفسیر نتایج فرضیه اصلی

نتایج آزمون فرضیه اصلی نشان داد که بین دوره تصدی هیئت‌مدیره و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معنادار معکوسی وجود دارد. بدین ترتیب دوره تصدی هیئت مدیره صرف نظر از موظف و یا غیرموظف بودن مدیران، بر افشا و عملکرد مسئولیت اجتماعی تاثیر دارد.

به طور کلی افزایش دوره تصدی می‌تواند به تدریج منجر به کاهش استقلال شود. در چارچوب مسئولیت اجتماعی، با افزایش دوره تصدی، هیئت‌مدیره مایل به پیروی از مدیرعامل در خصوص فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی موردنظر وی خواهد بود. این مسئله هنگامی که اهداف مسئولیت اجتماعی شرکت در رقابت با اهداف مالی شرکت قرار می‌گیرند، به‌ویژه در کوتاه‌مدت اهمیت ویژه ای دارد؛ به عبارت دیگر، با افزایش دوره تصدی و بالطبع کاهش استقلال هیئت مدیره، احتمالاً هیئت مدیره دیگر تمایلی ندارند تا در صورت لزوم تصمیمات مسئولیت اجتماعی را به چالش بکشند.

نتایج این فرضیه با نتایج بدست آمده از تحقیق پاترو و همکاران (۲۰۱۸)، هارجوتو (۲۰۱۴) و حیدری و همکاران (۱۳۹۷)، مطابقت دارد.

تفسیر نتایج فرضیه فرعی اول

نتایج آزمون فرضیه فرعی اول نشان داد که بین دوره تصدی مدیران غیرموظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معنادار معکوس وجود دارد. لذا با افزایش دوره تصدی مدیران غیرموظف، افشا و مسئولیت اجتماعی کاهش می‌یابد. زیرا براساس روابط اجتماعی بین مدیر غیرموظف و مدیرعامل؛ احتمالاً مدیران غیرموظف باگذشت زمان نسبت به مدیرعامل انعطاف پذیرتر می‌شوند و به‌این ترتیب تابع اهداف و استراتژی‌های مدیرعامل در خصوص شرکت خواهند شد. بر اساس قدرت چانه‌زنی هم می‌توان این‌گونه توصیف کرد؛ مدیران مخالف کمتر در هیئت‌مدیره باقی خواهند ماند و به‌این ترتیب مدیرعامل می‌تواند مدیران غیرموظفی که دوره تصدی بلندمدتی دارند را به سبک یا فلسفه مدیریتی خاص خود وادار کند. لذا به‌طور بالقوه با افزایش دوره تصدی و کاهش استقلال مدیران غیرموظف، افشا و مسئولیت اجتماعی کاهش می‌یابد.

نتایج این فرضیه با نتایج بدست آمده از تحقیق پاترو و همکاران (۲۰۱۸)، هارجوتو (۲۰۱۴) و حیدری و همکاران (۱۳۹۷)، مطابقت دارد.

تفسیر نتایج فرضیه فرعی دوم

نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم نشان داد که بین دوره تصدی مدیران موظف و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه معناداری وجود ندارد.

استدلال اصلی این است که مدیران موظف، چون به‌طورمعمول عضو تیم مدیریت ارشد هستند، تحت فشار بیشتری نسبت به مدیران غیرموظف جهت دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت مالی شرکت قرار دارند، بنابراین فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت برای آن‌ها از اولویت کمتری برخوردار است. انتخاب مدیران موظف نسبت به مدیران غیرموظف به‌طور مستقیم تحت تأثیر مسئولیت آن‌ها در اهداف مالی شرکت قرار دارد. مدیران موظف در سال‌های اولیه خدمات خود با فشار قابل ملاحظه‌ای مواجه می‌شوند تا به اهداف مسئولیت مالی شرکت برسند زیرا سرمایه‌گذاران هنوز در حال ارزیابی توانایی‌هایشان هستند؛ بنابراین، به احتمال زیاد آنها فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی را در اولویت قرار نمی‌دهند، مخصوصاً اگر تصور شود که این فعالیت‌ها با سود

کوتاه‌مدت و اهداف رشد در رقابت هستند. نتایج این فرضیه با نتایج بدست آمده از تحقیق پاترو و همکاران (۲۰۱۸) و کاویان پور و همکاران (۱۳۹۶)، مطابقت دارد.

فهرست منابع

- ۱- اسکندرلی، طاهر و مام صالحی، پرویز. (۱۳۹۸). تنوع جنسیتی اعضای هیأت مدیره و ارتباط ارزشی گزارش‌گری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها. پژوهش‌های تجربی حسابداری.
- ۲- امید، فریدون و رضایی دولت‌آبادی، حسین و محمدشفیعی، مجید. (۱۳۹۵). تاثیر مسئولیت‌های اجتماعی شرکت بر عملکرد اجتماعی و واکنش‌های مصرف‌کننده در صنایع غذایی. تحقیقات بازاریابی نوین. ۱۶۱-۱۷۸.
- ۳- امین، وحید و فغانی ماکرانی، خسرو و ذبیحی، علی. (۱۳۹۷). مطالعه رابطه بین شرکت‌های دولتی، ابعاد عملکرد پایداری شرکتی و ارزش شرکت. حسابداری دولتی، سال چهارم. شماره ۲.
- ۴- حیدری، مهدی و علی‌خانی، رضیه و مران جوری، مهدی. (۱۳۹۷). تاثیر استقلال هیأت مدیره بر کیفیت افشای اطلاعات اجتماعی در گزارش‌های سالانه. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. ۵۱-۶۲.
- ۵- خواجه‌جوی، شکراله و فرج‌پور بندری، فرهنگ. (۱۳۹۱). تاثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر مدل‌های پیش‌بینی ورشکستگی آلتمن و اهلسن. پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی. ۱۰۷-۱۳۲.
- ۶- خواجه‌جوی، شکراله و قدیریان‌آرانی، محمد حسین و فتاحی‌نافچی، حسن. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر ویژگی‌های هیأت مدیره بر تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی ۱. ۷۰-۵۵.
- ۷- دیبانی دیلمی، زهرا و مرادزاده فرد، مهدی و مظاهری، علی. (۱۳۹۱). اثر دوره تصدی مدیریت بر ارزش شرکت، هزینه‌های نمایندگی و ریسک اطلاعاتی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشکده علوم اقتصادی - دانشکده امور اقتصادی.
- ۸- رضایی، فرزین و حیدرزاده، شهین. (۱۳۹۳). تاثیر اعتبار هیأت مدیره بر رابطه بین هزینه‌های نمایندگی و بازده غیرعادی انباشته در شرکت‌های بیش‌کم (کم) سرمایه‌گذار. مدیریت‌داری و تامین مالی ۲. ۹۹-۱۲۲.
- ۹- زندی، اناهیتا و فغانی ماکرانی، خسرو. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر عملکرد اجتماعی، زیست‌محیطی (محیطی) و اخلاقی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. ۱۴۵-۱۵۸.
- ۱۰- سلمن، جیل و آریس سلمن. (۱۳۸۴). نقش سرمایه‌گذاران نهادی در حاکمیت شرکت‌های سهامی. ترجمه یحیی حساس یگانه و امیر پوریان‌نسب، ماهنامه حسابدار، ۱۹ (۴)، ۴۶-۵۶.
- ۱۱- شیخ، ابراهیم و نجفی سیاه‌رودی، مهدی و علوی، مسلم. (۱۳۹۲). نقش‌ها، مسئولیت‌ها و وظایف هیأت مدیره سازمان‌های ایرانی. گسترش مدیریت. شماره ۱۰۷۵.
- ۱۲- صبحی، نسترن و محمدزاده، امیر. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین عملکرد اجتماعی، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری مالی. ۱۲۷-۱۵۱.
- ۱۳- محمودزاده باغبانی، سعید و پورغفاردستجردی، جواد. (۱۳۹۳). تاثیر ساختار هیأت مدیره بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. سیاست‌های مالی و اقتصادی ۵. ۱۰۵-۱۲۰.
- ۱۴- مرادی، مجید. (۱۳۹۵). نقش تئوری مشروعیت و تئوری ذینفعان در مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها. مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری. دوره ۲، شماره ۴.
- ۱۵- مران جوری، مهدی و علی‌خانی، رضیه. (۱۳۹۳). افشای مسئولیت‌های اجتماعی: ابزاری برای مشروعیت‌سازمانی. مجله دانش و پژوهش حسابداری. شماره ۹۹.
- ۱۶- هادیان‌نسب، علی و ابراهیم‌پور، مصطفی و نوع‌پسند اصیل، سید محمد. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر رهبری اصیل در عملکرد اجتماعی سازمان‌ها با توجه به نقش میانجی فرهنگ سازمانی (مورد مطالعه: اداره کل بنادر و دریانوردی استان گیلان). مدیریت فرهنگ سازمانی، دوره ۱۶، شماره ۱.

- ۱۷- واعظ، سید علی و انواری، ابراهیم و رودبار شجاعی، علی و کریمی، زینب (۱۳۹۷)، تاثیر استقلال اعضای هیئت مدیره و تمرکز مالکیت بر ابعاد مسیولیت پذیری اجتماعی. فصلنامه حسابداری مالی، سال دهم، شماره ۳۹.
- 18- Adams, R. B., Hermalin, B. E., & Weisbach, M. S. (2010). The role of boards of directors in corporate governance: A conceptual framework and survey. *Journal of Economic Literature*, 48(1), 58–107.
- 19- Antia. Christos Pantzalis. Jung Chul Park b. (2010) CEO decision horizon and firm performance: An empirical investigation. *Journal of Corporate Finance* 1-14.
- 20- Berrone, P., and Gomez-Mejia, L.R., (2009). Environmental performance and executive compensation: an integrated agency institutional perspective. *Acad. Manage. J.* 52, 103–126.
- 21- Dimmler, L. (2017). Linking social determinants of health to corporate social responsibility: Extant criteria for the mining industry. *The Extractive Industries and Society*, 4(1), 216-226
- 22- Dou, Y., Sahgal, S., & Zhang, E. (2015). Should independent directors have term limits?
- 23- Ducassy, I., (2015). Corporate social performance, ownership structure, and corporate governance in France, *Research in International Business and Finance*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ribaf.2015.02.002>.
- 24- Edina, E.T. (2017). Who should be on a board corporate social responsibility committee *Journal of Cleaner Production*, 140(3): 19–26.
- 25- Ibrahim, N. A., & Angelidis, J. P. (1995). The corporate social responsiveness orientation of board members: Are there differences between inside and outside directors? *Journal of Business Ethics*, 14(5), 405–410.
- 26- Kim, K., Mauldin, E., & Patro, S. (2014). Outside directors and board advising and monitoring performance. *Journal of Accounting and Economics*, 57(2), 110–131.
- 27- Manafi, R., Mahmoudian, A., and ZAbihi, A., (2015). Study of the Relationship between Corporate Governance and Financial Performance of the Companies Listed in Tehran Stock Exchange Market. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6 (5). Doi:10.5901/mjss.2015.v6n5p56.
- 28- Niu, F., & Berberich, G. (2015). Director tenure and busyness and corporate governance. *International Journal of Corporate Governance*, 6(1), 56–69.
- 29- Patrick L. McClelland. Vincent L. Barker III, Won-Yang Oh, (2012). CEO career horizon and tenure: Future performance implications under different contingencies. *Journal of Business Research*, 07351; No of Pages 7.
- 30- Viveros, H. (2017). Unpacking stakeholder mechanisms to influence corporate social responsibility in the mining sector, *Resources Policy*, (51): 1–12.